

Verdal
kommune

Temaplan

vold i nære relasjoner

2019-2022

Innhold

1. MÅL OG HENSIKT	3
2. BETYDNINGEN AV VOLD I NÆRE RELASJONER FOR SAMFUNNSUTVIKLINGEN.....	3
3. STRATEGIER OG TILTAK	6
4. SAMHANDLING MELLOM FAGGRUPPER-/SEKTORER- / FRIVILLIGHET	9
5. LENKEDOKUMENTER, KUNNSKAPSGRUNNLAG.....	9

1. Mål og hensikt

Temaplan vold i nære relasjoner inngår i [kommunens plan- og styringssystem](#) og følger opp målene i kommuneplanens samfunnsdel.

Temaplanen fokuserer på å bygge opp under forebygging av vold i nære relasjoner, men skal også bidra til å sikre at alle som lever med slik vold får tilbud om nødvendig hjelp og beskyttelse. Planen skal sikre et godt tverrfaglig samarbeid, og den skal bidra til å systematikk og et helhetlig koordinert tjenestetilbud.

Den kommunale planen tar utgangspunkt i Regjeringens handlingsplan mot vold i nære relasjoner, samt veileder utviklet av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) og de regionale ressursentrene om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging på oppdrag fra Justis- og beredskapsdepartementet.

2. Betydningen av vold i nære relasjoner for samfunnsutviklingen

---

Å bli utsatt for vold, trusler eller krenkelser fra en person man står i en nær relasjon til, innebærer et stort og omfattende skadepotensialt både på kort og lang sikt. Den utsatte opplever tillitsbrudd og bortfall av trygghet når en av ens nærmeste er utøver. Barn som lever med vold i familien vil i større eller mindre grad oppleve dårligere livsbetingelser enn det som er nødvendig for å sikre en sunn, trygg og god utvikling og tilknytning. I tillegg til å kunne oppleve direkte skade vil barnets primære omsorgssystem i mange tilfeller være til dels ute av funksjon. Forskning viser at dette har stor innvirkning på individets framtidig psykiske og fysiske helse samt forekomst av ulike sosiale problemer. Dette gjenspeiles blant annet i tall som viser at voksne voldsutsatte og voldsutøvere, ofte rapporterer at de har vært utsatt for vold, overgrep, krenkelser eller omsorgssvikt i egen barndom.

Vold i nære relasjoner er et folkehelseproblem og har derfor stor betydning for samfunnsutviklingen nasjonalt og lokalt.

Kommunen skal gjennom arbeidet med planen styrke kunnskapen om, og handlingskompetansen til å forebygge, avdekke og stoppe vold i nære relasjoner. Gjennom arbeidet med planen skal vi sikre etablering og samordning av nødvendige tiltak. Skal vi klare å stoppe volden må vi ha tiltak som retter seg inn mot både de som er utsatt for vold, de som er vitne til vold og de som utøver vold.

Kommunens rolle som samfunnsutvikler innebærer også et ansvar for å mobilisere og samhandle med innbyggere, frivillighet og andre offentlige aktører. Summen av flere aktørers innsats avgjør hva vi klarer å oppnå. Samtidig i enkeltinnsatser kan også forsterke den samlede effekten. Det er viktig å koordinere aktørenes innsats og sikre samtidighet når dette er hensiktsmessig.

Ambisjonen er at temaplanen skal være et bidrag til en «samfunnskontrakt» mellom kommunale instanser og lokale og eksterne aktører, hvor det avklares hva de ulike aktørene vil bidra med, hva som skal koordineres og hva som skal skje samtidig. Det legges opp til at denne «samfunnskontrakten» evalueres og revideres årlig.

2.1 Hva er vold i nære relasjoner?

2.1.1 Definisjon

Vold i nære relasjoner handler om vold der voldsutøver og voldsutsatt er knyttet til hverandre ved nære familieband, står i et avhengighetsforhold til hverandre eller på annen måte betyr mye for hverandre i hverdagen. Isdal (2000) definerer «vold i nære relasjoner» som enhver handling rettet mot en annen person, som gjennom denne handlingen skader, smerter, skremmer eller krenker, får denne personen til å gjøre noe mot sin vilje eller slutte å gjøre noe den vil.

2.2 Ulike typer vold

2.2.1 Fysisk vold

Er enhver handling som skader eller kontrollerer et menneske. All fysisk mishandling inneholder også psykisk mishandling. Drap/forsøk på drap er ekstreme former for fysisk vold.

Slag, spark, dytting, lugging, biting, knivstikking, brennemerking, kvelertak eller angrep med ulike gjenstander er også eksempler på fysisk vold.

2.2.2 Psykisk vold

All bruk av ord, stemme eller handling eller mangel på handling som kontrollerer, skader eller krenker en annen. Utskjelling, trusler, isolering, gjentatt sårende kritikk, ignorering, ydmykelse, utagerende sjalusi, fremsetting av uriktige anklager og forhør er eksempler på psykisk vold.

2.2.3 Seksuell vold

Er vold som utføres for å krenke, ydmyke eller kontrollere et annet menneske. Den seksuelle volden er svært psykisk nedbrytende fordi den rammer det mest private hos et menneske. Uønsket seksuell berøring, påtvunget seksuell aktivitet, smertefull seksuell aktivitet, voldtekt, sadistiske seksuelle handlinger, påtvunget seksuell aktivitet med andre og mens andre ser på er eksempler på slik vold.

2.2.4 Latent vold

Er vold som virker i kraft av sin mulighet. I nære relasjoner der det har forekommet vold kan den latente volden utvikle seg til å bli den dominerende voldsformen. Det å ha opplevd vold gjør at en vet at det kan skje igjen.

2.2.5 Materiell vold

Det er vold som går utover ting og gjenstander. Dette inkluderer for eksempel å knuse eller ødelegger vinduer og dører, kaste gjenstander, ødelegge ting andre er glad i. Dersom vedkommende tidligere har utøvd fysisk vold, vil denne materielle volden virke skremmende og lammende.

2.2.6 Usunn vold/Kontrollering

Når noen krever kontroll over deg og livet ditt. Kontrollen skjer ofte i form av utspørring eller «forhør» og kontrollen kan dreie seg om tid, aktivitet, økonomi, informasjon, sosial kontakt, påkledning, adferd og vaner.

2.2.7 Digital vold

Digital vold gjennom sosiale medier er et økende problem som følge av økt bruk av sosiale medier. Digitale medier kan brukes til mobbing, trusler, utstøting eller ulike straffbare handlinger. I en europeisk studie (<http://stirituo.eu/>) fra 2015, som omhandler vold i nære relasjoner blant ungdommer svarer 38 % av jentene og 20 % av guttene i Norge at de har opplevd digital vold.

2.2.8 Æres-relatert vold

Dette handler om vold mot et individ som er medlem i et samfunn med patriarkalsk struktur med kollektivt verdsett. Målet med denne typen vold er å forhindre æres-tap eller å gjenopprette tapt ære til storfamilien. Denne typen vold kan utarte seg på mange ulike måter for eksempel, som trusler, utstøtelse, frihetsberøvelse, tvangsekteskap, kjønnslemlestelse, drap, samt press til selvmord. Partnervold blir av noen også knyttet til æres-relatert vold.

2.2.9 Prostitusjon/trafficing

Menneskehandel regnes som den nest største, og raskest voksende, illegale industrien i verden – bare overgått av narkotikaindustrien, og med illegal våpenhandel på cirka samme nivå. Menneskehandel eller trafficking er noe som også angår oss. Det er kvinner som har vært utsatt for å bli hentet til Europa, fratatt alle menneskerettigheter og satt på gata for å livnære seg av prostitusjon. Dette er globalt sett en voksende industri, der kyniske kvinner og menn står bak, og kan kanskje betegnes som vår tids slavearbeid.

2.2.10 Mobbing

Bliir noen ganger også definert som vold i nære relasjoner. Vi har valgt å ikke behandle dette i denne temaplanen/handlingsplanen. Mobbing som fenomen er tema for en egen satsing gjennom etablering av lokale innsatsteam mot mobbing på den enkelte skole, og et overordnet team for kommunen.

2.3 Omfang av vold i nære relasjoner i Verdal kommune

Dette er et område der det med stor sikkerhet er store mørketall og der vi i liten grad har konkrete tall på forekomsten.

Tall fra politiet viser følgende omfang av anmeldte familievoldssaker pr kommune de siste årene.

	Levanger	Verdal
2012	20	15
2013	16	25
2014	16	36
2015	24	19
2016	22	22
2017	21	15

Tall fra Krisesenteret i Nord-Trøndelag for de siste 5 årene sier noe om hvem som har bodd på senteret i kortere eller lengre tidsrom (gjelder alle kommunene i Nord-Trøndelag).

Årstall:	2016	2015	2014	2013	2012
Kvinner	21	22	34	36	39
Barn	13	20	19	38	30
Antall overnattingsdøgn de siste 5 årene					
Kvinner	876	820	651	875	1096
Barn	1018	902	486	1074	874
Totalt	1894	1722	1137	1949	1970

Statistikken forteller videre at 52 % av beboerne på Kriesesenteret var i aldersgruppen 24 – 39 år, 60 % av beboerne hadde utenlands bakgrunn, 37 % var etnisk norske og 53 % av volds-utøverne var etnisk norske. 21 % av beboerne i 2016 kom fra Verdal kommune. (Årsmelding 2016 Nord-Trøndelag Kriesesenter IKS s 36 - 37).

Samlet rapporterte brukerne av Kriesesenteret om at de har vært utsatt for ulike typer vold og fordelingen er slik: Fysisk vold 58 %, Psykisk vold 74 %, Trusler 47 %, Materiell vold 26 %, Tvangsekteskap 11 %, Æresrelatert vold 16 % og Voldtekt og annen seksuell vold 10 %.

Ungdata fra Verdal i 2017 viser at 13 % av guttene og 9% av jentene i ungdomsskolen har vært utsatt for trusler om vold i de siste 12 månedene, og 18 % av guttene og 15 % av jentene svarer at de har blitt slått uten å få synlige merker de siste 12 månedene. 2 % av både guttene og jentene svarer at de har blitt skadet så sterkt på grunn av vold at det har krevd legebehandling.

Status knyttet til æresrelatert vold, kjønnslemlestelse og vold mot eldre for Verdal er ikke mulig å presentere siden det ikke finnes egne lokale statistikker eller målinger. Slike finnes på nasjonalt nivå, og disse viser at det bør rettes sterke fokus mot denne formen for vold.

3. Strategier og tiltak

Temaplanen peker på følgende tre hovedstrategier i det videre arbeidet med vold i nære relasjoner;

1. Øke kompetansen og kunnskapen blant ansatte og innbyggere om vold i nære relasjoner.
2. Fokus på samhandling internt i Verdal kommune som organisasjon
3. Fokus på samhandling mellom kommunen, frivilligheten og andre aktører.

Verdal kommune vil gjennom denne planen styrke handlingskompetansen til å kunne forebygge, avdekke og stoppe vold i nære relasjoner mot personer i alle aldre.

Det er viktig å heve kunnskapen og kompetansen hos våre ansatte på dette området. I den sammenheng foreslås det at det utarbeides en overordnet kompetanseplan for kommunen (eget tiltak). I tillegg til kunnskap krever dette vilje, mot og evne til å handle hos den enkelte ansatte. Temaplanen skal sikre etablering og samordning av både eksisterende og nye tiltakene i kommunen på dette området, og det foreslås derfor at det skal etableres kommunale prosedyrer/flytskjema for varsling ved kunnskap om eller mistanke om alle former for vold.

I arbeidet med å følge opp temaplanen «Vold i nærerelasjoner» blir følgende tiltak foreslått:

1. Det utarbeides en egen overordnet kompetanseplan

Tema som foreslås behandles i en kompetanseplan er blant annet:

- «Taushetsplikt, opplysningsplikt, meldeplikt og avvergingsplikt» og de ulike særlovene.
- Fenomenforståelse av «Vold i nære relasjoner» - hva er vold i nære relasjoner?
- Hvilke risikofaktorer og tegn kan indikere vold og overgrep? Når bør man kontakte politi eller andre?
- Etske avveininger ved håndtering av overgrepssaker (blant annet der hvor pasienten lider av demens), hvordan legger man til rette for refleksjoner om dette i hverdagen?
- Kunnskap om og bruk av tolketjeneste.
- Kunnskap om og deling av prosedyrer, flytskjema mm mellom avdelinger og virksomhetsområder.
- Kunnskap knyttet til hvilke skader/brudd/merker som kan skyldes vold i nære relasjoner.

2. Kompetansehevende tiltak for ansatte gjennomføres i tråd med kompetanseplan

Slike tiltak kan gjennomføres i samarbeid mellom Krisesenteret og Levanger og Verdal kommune.

3. Ansvaret for å forebygge og bekjempe vold og overgrep må være tydelig, fastsatt og lederforankret på alle nivå i kommunen.

Etablering av rutiner og kompetanseplaner der kunnskap om hva som er symptomer på at man er utsatt for eller vitne til vold i nære relasjoner behandles, og der bekjempelse og forebygging av vold og overgrep inngår med konkrete tiltaksbeskrivelser.

Det skal utarbeides prosedyrer i hvert enkelt område for varsling ved kunnskap om eller mistanke om alle former for vold.

4. Kommunens samlede innsats på feltet koordineres tydeligere

Kommunale prosedyrer, saksgang og flytskjema fra avdelinger og virksomhetsområder sammenstilles og koordineres.

5. Kunnskap om og forståelsen av utfordringer knyttet til vold og overgrep skal økes i befolkningen.

Her foregår det i dag en rekke innsatser, samt at noen nye allerede er planlagt. Av pågående aktiviteter nevnes følgende:

- Barnevernet informerer elevene om sin rolle og oppgaver i grunnskole og voksenopplæring.
- Helsestasjonen/jordmødre er i kontakt med nesten alle gravide, sped- og småbarn og familiene deres. Dette gir helsesøster og jordmor en god mulighet til å avdekke og forebygge vold. De nye retningslinjene for helsestasjonen vektlegger vold mot barn i større grad enn tidligere. Temaet vold tas opp jevnlig på konsultasjonene i barnets første leveår. Helsestasjonen informerer alle foreldre om ulike foreldre/par-kurs.

- Foreldrekurs (ICDP/DUÅ) gjennomføres for å gi kunnskap om og opplæring i oppdragelsesmetoder.
- Vold i nære relasjoner er tema i samfunnsfagsopplæringen i voksenopplæringen.
- Flyktningehelsetjenesten møter alle nye bosatte flyktninger og har oppfølging for disse så lenge det er behov. Alle får informasjon via tolk om tvangsekteskap og norsk lov, og signerer på at de har mottatt og forstått dette. De får også brosjyrer på morsmålet. Alle som har kjønnslemlestelse i sin kultur får informasjon om norsk lov vedrørende dette, om hvorfor vi har en lov som forbyr dette og om skader mange kvinner sliter med etter kjønnslemlestelse, samt tilbud om hjelp for å bli kvitt plagene. Det brukes alltid tolk, og de signerer på mottatt informasjon. De får brosjyrer på morsmål. Temaene gjentas når dette er naturlig.
- Flyktningehelsetjenesten og jordmor har gruppeundervisning til «nye» flyktninger. Det snakkes bl.a. om familieplanlegging og psykisk helse, og temaet vold i nære relasjoner diskuteres.

I tillegg planlegges det nye aktiviteter:

- Bedre informasjon rundt tilbud i forhold til voldsutøveren. Tilbud om «sinnemestring» for voldsutøveren ved Familievernkontoret. <https://www.bufdir.no/Familie/Kontor/Levanger/Sinnemestring/>

Gjennomføres i løpet av 2018

- Temaplanen diskuteres i de ulike kommunale rådene (Ungdomsråd, Eldreråd, Innvandreråd, Rådet for personer med nedsatt funksjonsevne og det kommunale foreldrerådet for barnehage og skole).

Gjennomføres i løpet av 2018.

- Samarbeid og samhandling mellom barnehager og helsestasjon, utprøving av «barnehagehelsesøster» og 4 årskontroller i barnehagene.

Gjennomføres f.o.m 01.09.18

- I samarbeid med Krisesenteret, Smiso, Flyktningehelsetjenesten og andre skal det utarbeides kampanjer- / informasjonsmateriell (på flere språk) om dagens tilbud, der man har som mål å nå ut med kunnskap til ulike deler av befolkningen.

Gjennomføres før 01.01.19

- Det gjennomføres «felles» temauker i kommunen ifht psykiskhelsedag 10.10/ internasjonal dag mot kjønnslemlestelse 06.02/ internasjonal dag for avskaffelse av vold mot kvinner 25.11. for å øke kunnskap om og fokuset på temaet.

Gjennomføres f.o.m 2019

6. Økt samarbeid med øvrig tjenesteapparat knyttet til teamet vold i nære relasjoner

Det vil jobbes for å iverksette en systematisk møteplan med allmennlegeutvalget, helsestasjonsledelsen og ledelsen for hjemmesykepleien der dette er tema.

4. Samhandling mellom faggrupper-/sektorer- / frivillighet

Riktig håndtering av volds- og overgrepssaker krever en ansvars- og en rollefordeling mellom ulike offentlige instansene. Fordi hver enkelt sak er unik, er det nødvendig med samhandling mellom de ulike aktørene. All erfaring tilsier at dette gjøres best gjennom etablerte samhandlingsarenaer. Ulike tjenester har forskjellige roller og dermed forskjellige oppgaver i forhold til vold i nære relasjoner.

Innsatsen mot vold i nære relasjoner involverer flere offentlige etater og forvaltningsnivå. Volden rammer den utsatte på mange livsområder, og den utsatte har ofte behov for bistand fra flere tjenester over tid. Det er et felt som kjennetegnes av mange aktører/ulike særlover, faglige tradisjoner og koordineringsutfordringer.

Det er flere lovparagrafer og begrep som legger rammen for hva vi kan, skal og bør gjøre som offentlige ansatte i forhold til den tematikken som temaplanen omhandler. RVTS har blant annet gitt ut heftene om «Taushetsplikt i barnehage, skole, sfo eller andre forvaltnings organer» og «Helsepersonell og taushetsplikten». Heftene finnes på <https://rvtsmidt.no/brosjyrer/>. Disse heftene går dypere inn i denne tematikken og bør finnes på den enkelte arbeidsplass.

5. Lenkedokumenter, kunnskapsgrunnlag

- [Plan- og bygningsloven](#)
- [Kommuneloven](#)
- [Lov om folkehelsearbeid](#)
- [Opplæringsloven](#)
- [Barnehageloven](#)
- [Planstrategi 2017-2020](#)
- [Helhetlig samfunnsanalyse](#)
- [Kommuneplanens samfunnsdel 2015-2030](#)
- [Økonomiplan 2018-2020](#)
- [Kommunedelplan helse, omsorg og velferd](#)
- [Kommunedelplan oppvekst](#)
- * [Kjønnslemlestelser](#)
- * [Håndbok for helse- og omsorgspersonell ved mistanke om barnemishandling](#)
- * <https://www.nkvts.no/sites/Veiviser-KL/Documents/Veiviser-21-mai-2014.pdf>
- * https://www.bufdir.no/Statistikk_og_analyse/Kjonnlikestilling/Vold_og_kjonn/Relasjoner_utover_og_utsatt/Vold_og_overgrep_i_nare_relasjoner/
- * <http://www.krisesenter.com/sekretariatet/statistikk/>
- * <https://helsedirektoratet.no/retningslinjer/nasjonal-faglig-retningslinje-for-svangerskapsomsorgen-hvordan-avdekke-vold>
- * <https://www.nkvts.no/rapport/vold-og-overgrep-mot-eldre-personer-i-norge-en-nasjonal-forekomststudie/>
- * https://www.bufdir.no/PageFiles/32639/Oppvekstrapporten_2017.pdf
- * <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Saker/Sak/?p=66668>
- * <http://www.vista-analyse.no/no/publikasjoner/samfunnsokonomiske-kostnader-av-vold-i-naere-relasjoner/>
- * <http://www.hioa.no/Om-HIOA/Senter-for-velferds-og-arbeidslivsforskning/NOVA/Publikasjoner/Rapporter/2016/Vold-og-overgrep-mot-barn-og-unge>
- * <https://www.imdi.no/om-integrering-i-norge/tvangsekteskap-og-kjonnsllestelse/>

